

לַעֲשׂוֹת אֹתָם: בַּשַּׁבָּת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֹאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָּכֶם קֹדֶשׁ שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן לַיהוָה כָּל־הָעֲשִׂיָה בּוֹ מְלֹאכָה יוֹמָת: בַּלֹּא תִבְעֲרוּ אֵשׁ בְּכָל מִשְׁכַּתֵיכֶם בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת: פ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־

1. אינו כה 6. אלו

7. רמב"ן בתוכם ולכן צוה אותם משה עתה ככל מה שנצטווה מתחלה: (א) אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות ששת ימים תעשה מלאכה. אמר אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות על מלאכת המשכן וכל כליו וכל עבודתו. והקד' השבת לאמר כי ששת ימים תעשה מלאכה אלה הדברים. ולא ביום השביעי שהוא קודש לה'. ומכאן שאין מלאכת המשכן ודוחה שבת ולא ממדרש אך כמו שפירשתי בסדר כיתשוא: (ג) לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום ה שבת. ענין הכתוב הזה ודאי ראוי לאסור בשבת גם מל אכת אוכל נפש כי אמר כל העושה בו מלאכה יומת. ופי' שלא יבערו גם אש לאפות לחם ולבשל בשר כי האש צורך כל מאכל. והוצרך לומר כן מפני שלא אמר העושה בו כל מלאכה כאשר אמר בעשרת הדברות לא תעשה כל מלאכה. ואמר מלאכה סתם והנה אפשר שנוציא מן הכלל מלאכת אוכל

8. ספורנו אע"פ שהבערה בעצמה היא קלקול על הריב מ"מ בחייתה כל לכל המלאכות או לרובן היא אסורה בשבת: (ה) יתו סאתכם

2. רש"י (ג) לא תבערו אש. לפי שבמים טובים כתיב אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם ושם הותרת הבערת אש לאפות ולבשל. אבל בשבת כתיב את אשר תאפו אפו מבעורי יום ואת אשר תבשלו בשליו לכך מזהיר כי בשבת לא תבערו אש למלאכת אוכל נפש וב"ש שאר מלאכות שאסורים אפילו ביום:

הבדל אופייני בין שבת ויום-טוב לגבי איסור-מלאכה: "יש חילוק מלאכות בשבת ואין חילוק מלאכות ביום טוב" (מכות כא ע"ב). איסור-מלאכה ביום-טוב אינו אלא מסקנה ממושג ה"מועד": עבודת ה', שאליה קורא אותנו המועד, מונעת את "מלאכת עבודה". הרי זה מושג כולל, שכל מלאכה פוגמת בו במידה שווה. לעומת זאת, שביתת-מלאכה בשבת היא ההודאה, שה' הוא שהעניק לאדם את כוח השליטה בעולם הגשמי, ושאר לאדם לנהוג בשליטה זו אלא כעובד ה'. הודאה זו מתבטאת בנפרד לגבי כל סוג וסוג מכוחות השליטה הזאת. אין השבת מתחללת ביחס למרכיבים השונים של העולם הגשמי, אלא ביחס לסוגי המלאכות. למשל, אם אדם עושה במלאכת הקצירה בתבואה, בגפן ובפירות האילן, אינו מביא אלא חטאת אחת; ואילו אם הוא עושה שלוש מלאכות בשדה התבואה — זורע, קוצר ומלקט — הריהו חייב שלוש חטאות. מכאן שעלינו להבין את מושג השבת — לא כשיעבוד העולם הגשמי לה, אלא כהשתעבדות האדם לה' ביחס אל עולמו הגשמי.

9. כס"ל כ"ר

(ג) לא תבערו אש וגו'. הבערת אש אינה לכאורה פעולה יוצרת אלא פעולה הרסנית. מאידך, דווקא הוצאת האש המלאכותית היא הכוח המביא ומבטיח לאדם את שלטונו האמיתי על העולם הגשמי. רק על-ידי האש עושה לו האדם את כלי מלאכתו וחודר אל תוך תוכם של החומרים, מפרידם ומעצבם. לפיכך אנו מבינים, מדוע הוציא הכתוב את הבערה, כסוג של מלאכה, מכל שאר אבות המלאכות. לפי דעת אחת (שבת ע ע"א) "הבערה ללא יצאת", כלומר הבערה אינה אלא "לאו", ואינה כלולה בין שאר המלאכות שלפי דברי הפסוק הקודם עונשם מיתה. לפי דעה אחרת (שם), שנתקבלה להלכה, "הבערה לחלק יצאת", כלומר הבערה היא דוגמה לכל שאר המלאכות, בהתאם לאחת המידות שהתורה נדרשת בהן: "דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כלו יצא". פירושו של דבר שעל כל איסור המלאכה בשבת חל הדין, שעליו כבר רמז פסוק א — "אלה הדברים וגר" — שמירת השבת נפגעת בנפרד על-ידי כל אחת מן המלאכות האסורות, וכתוצאה מכך חייב אדם להביא חטאות לכפרתו כמספר המלאכות האסורות שעשה בשגגה. כך, למשל, אם חרש, זרע וקצר בשבת בשגגה, חייב להביא חטאת לכל סוגי-מלאכה, זאת אומרת שלוש חטאות. דבר זה נקרא "חילוק מלאכות בשבת", ויש בכך

3. דעת רמב"ן טרור הכערה הם למלאכת העסקן לכלל סממנים וללבוש וללרף הכסף ונמשת וחס: (ג) שבת. כגו' ארבעים חסל אחת: (ג) לא תבערו אש. אמר הקדוש ברוך הוא אור שלי פני' של גיהנם שוכת כשכילכס גם אור שלכס יהא שוכת: השבת ויאמר ר"ת וס"ת תורה שניקרא התורה נשבת כשאלם פניו נעסקיו:

4. רש"י ב אלא הן נאספים ע"פ דבורו ותרנומו ג ואכנס: (ג) ששת ימים. הקדים להם אזהרה שבת לניוויו מלאכת המעשן ד לומר שאינו דומה לת השבת: (ג) לא תבערו אש. (סנהדרין לה. יבמות ו) יש מפרכותיט אומרים הכערה ה לללו ילאת ג וי"א לחלק ז ילאת: (ד) זה הדבר אשר צוה ה'. לי ח לומר לנס:

5. דעת זקנים מבעלי התוספות (ג) לא תבערו אש. הוהירה תורה על הבערה מפי משאר מלאכות מפני שאינה נראית כל כך מלאכה ושמה יאמרו לא נעשה מלאכה אבל נבער האש וגומ'ין הכל כדי לעשות בזה ובכסף מיר לאחר השבת לכך נאמר לא תבערו. ובמסכת שבת נחלקו רבותינו איכא מ"ד הבערה ללא יצאתה ואיכא מ"ד לחק יצאתה:

Rabbi K

II

ויקרא

10. ע"ג

הנה אלו הדברים בכללם כבר קדם זכרם כמה שעבר ומהם ילקח פירושם. זולתי דברים מועטים נתחדשו בהם והם אשר נשתדל לבארם עתה.

הנה הקדים משה בזה הספור זכרון שמירת השבת לעשית המשכן וכל אשר בו, אע"פ שהיה מאוחר במה שקדם* מדברי השם יתע'. אלא לפי שהכוונה בזה הוא להודיע שאין מלאכת המשכן דוחה שבת¹. והקדימו משה מפני זה². והנה נתחדש בה אזהרה אחת והיא אמרו לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת. ואמר "בכל משבתיכם" כי במקדש* יבערו אש המזבח ביום השבת³. ולפי שאמר "בכל משבתיכם" והיו קצת המושבות לדיינין* הדנין דיני נפשות, למדנו מזה שאין דיני נפשות דוחין את השבת⁴, אף על פי שהם מצוה*. כי ההבערה היא אחת ממיתות ב"ד כמו שיתבאר במה שיבא⁵ והנה נמנעה בשבת והוא הדין לשאר מיתות ב"ד. וידמה שלזה הענין לבד הוצרכה זאת האזהרה, כי כבר קדמה האזהרה מעשות מלאכה בשבת⁶, והנה ההבערה היא אחת מהמלאכות⁷. ואמנם מפני שהעירנו על שאין מלאכת המשכן דוחה שבת, ואם היא מצוה, העירנו ג"כ על שאין מיתת ב"ד דוחה שבת, ואם היא מצוה. והסבה בזה כלו מפני שלא נקבע מועד מוגבל* לאלו הדברים ולזה אינם דוחים את השבת. והנה יתבאר מזה המקום גם כן שכבר יתחייב בשבת על אחת, אחת מהמלאכות. שכבר היה בא לאו ביחוד על ההבערה שהיא

אחת מהמלאכות, וכך הענין בשאר המלאכות. ולזה אמרו ז"ל כי ההבערה לחלק* יצאת⁸. וענין זה החלוק הוא שאם עשה האדם מלאכות הרבה בהעלם אחד* חייב חטאת על כל אחת ואחת⁹. ואף על פי שנכללו כל המלאכות בלאו אחד, שכיון שבא לאו ביחוד באחד מהם, למדנו שהלאו שב אל אחת, אחת מהמלאכות. ולזה תהיה כל אחת מהם מ"מצות יי אשר לא תעשינה" שיתחייב עליהם חטאת כשנעשו בשגגה, כמו שנתבאר בפרשת ויקרא¹⁰.

11 ככב חו"כ נ' נ' כיון

ואומר "לא תבערו אש בכל מושבותיכם" ופליגי אם הבערה לחלק יצאה או ללאו יצאה, וראוי לעמוד על שורש הדבר מדוע מיוחדת היא ההבערה שהיא ללאו או לחלק, אכן יסוד השביתה בשבת היא מה ששבת אלהים ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה בששת ימי המעשה, והנה על הבערת האש ואמרו בירושלמי שנברא במצוי"ש שאדם הראשון הקיש שני אבנים זה בזה ויצאה האש, [ישנו גם בפסחים נד, א שנתן הקב"ה דעה כאדם הראשון מעין דוגמא של מעלה ולקח שני אבנים וטחנם זו בזו ויצא האור ובירושלמי ברכות פ"ח ה"ז בנוסח אחר קצת "ויסן לו הקב"ה שני רעפין והקישן זו בזו"] ובשביל זה אנו מברכים במוצאי שבת בורא מאורי האש. תמצא שההבערה לא היתה כלולה במלאכת ששת ימי המעשה, ולפיכך למייד ללאו יצאת היינו שמויחדת היא ההבערה שלא היתה במלאכת ששת ימי המעשה, ולחיות רק ללאו. ולמייד לחלק יצאה לפי שהו"א שההבערה אינה מלאכה במעשה בראשית ולפיכך קבעה לחלק לומר דגם היא נחשבת למלאכה דילפינן ממשכן שלחלק יצאה.